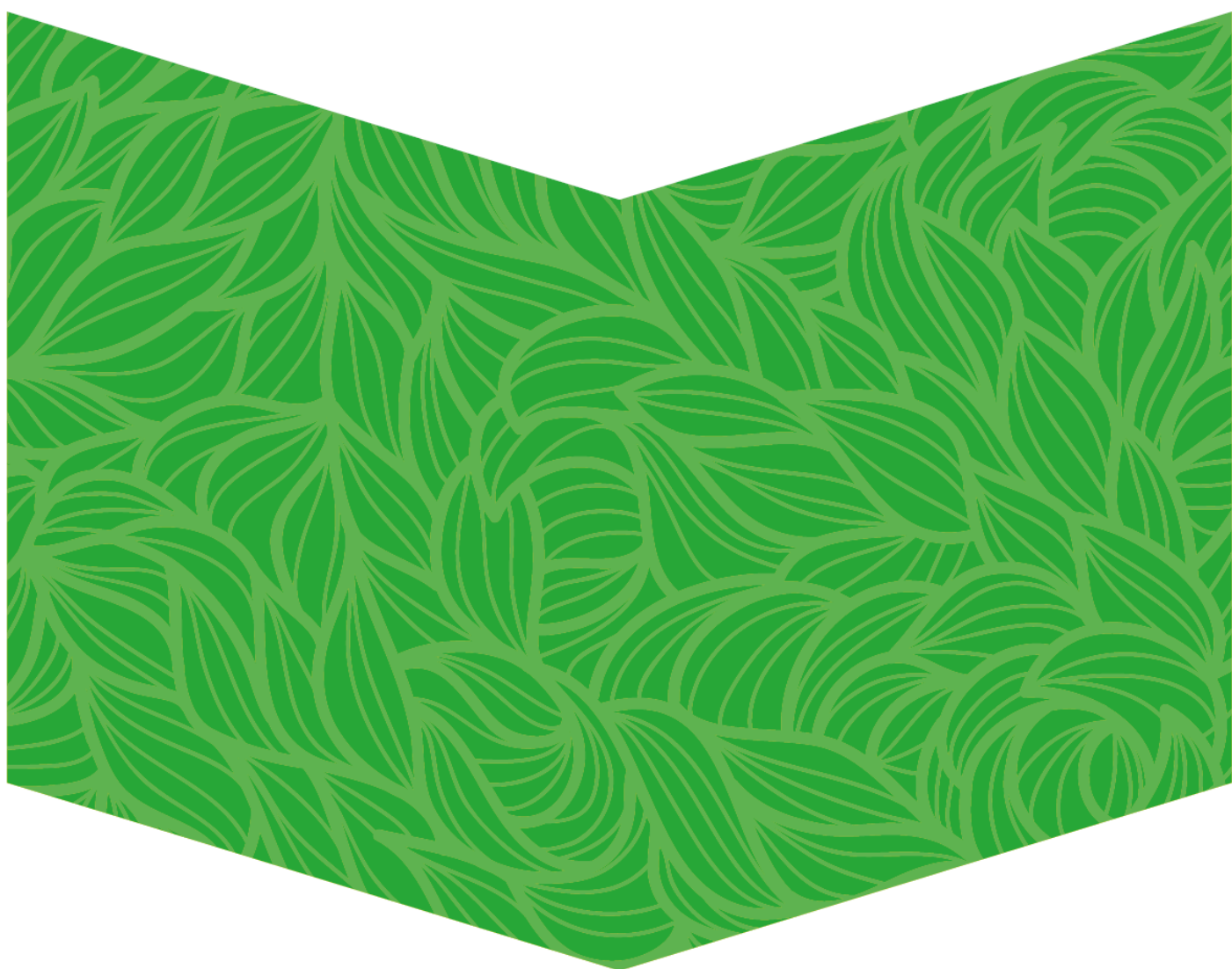

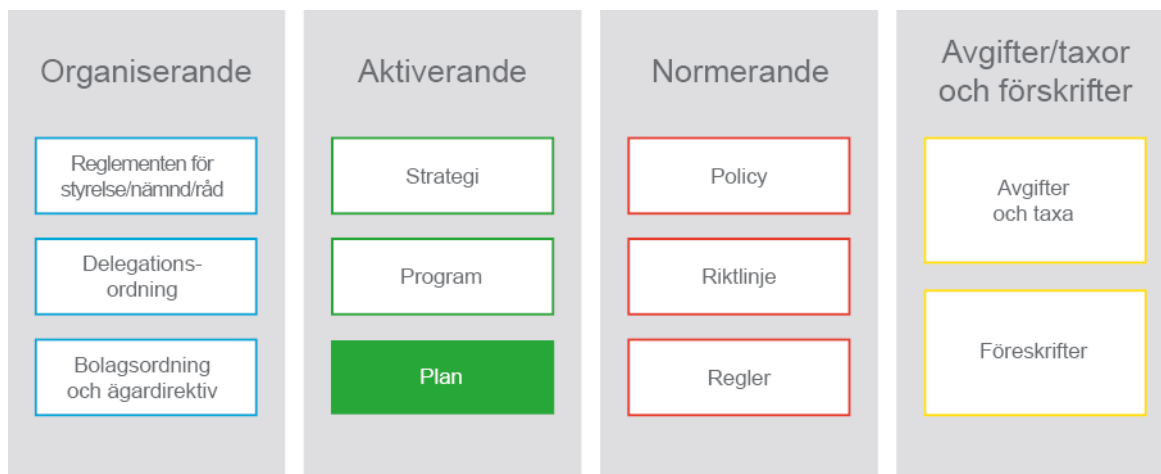

Plan för förorerade områden i Vingåkers kommun

Samhällsbyggnämnden

Flik 6.11

Dokumenttyp	Plan
Dokumentnamn	Handlingsplan för förenade områden
Fastställd	2022-02-07 § 14
Beslutande	Kommunfullmäktige
Giltighetstid	Tillsvidare
Processägare	Samhällsbyggnadschef
Senast reviderad	2022-02-07 § 14
Detta dokument gäller för	Vingåkers kommun

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte	4
Disposition	4
Bakgrund.....	5
Föreerade områden.....	5
Identifiering och riskklassning	5
Tillsynsarbetet i Vingåkers kommun	5
Nulägesbeskrivning.....	6
Förekomst av föreerade områden/Prioriterade föreerade områden i Vingåkers Kommun	6
Prioriteringsgrunder i tillsynsarbete	8
Organisation och ansvar.....	8
Mål för arbete med föreerad mark	8
Nationella mål	9
Lokala mål och kommunala avsikter.....	9
Lokala mål:	9
Strategi	9
Kommunövergripande strategi.....	10
Miljökontoret som tillsynsmyndighet	10
Lagrum.....	10

Inledning

Förorenade områden är platser som riskerar att skada eller skapa olägenhet för människors hälsa eller miljön. På dessa områden överskrider halterna av ett ämne än vad som naturligt förekommer i omgivningen. Området kan utgöras av mark, vatten, sediment och/eller byggnader och anläggningar.

I spåren av industrialiseringen, och tiden efter det, har vi idag områden som är förorenade. I Vingåker finns det ca 150 potentiellt förorenade områden, varav 6 av dem kategoriseras som riskklass 2. Ett förebyggande arbete är avgörande för att nå det nationella miljökvalitetsmålet Giffri miljö.

Ärenden avseende förorenade områden kan indelas i egeninitierade respektive händelsestyrda ärendetyper. Arbetet med förorenade områden i Vingåkers kommun har tidigare skett i begränsad omfattning och karaktäriserats av händelsestyrd tillsyn. Detta behöver styras om till att bli en strukturerad och systematisk egeninitierad tillsyn för att minska riskerna för människors hälsa och miljön.

Handlingsplanen riktar sig inte bara till miljökontorets tillsynsarbete utan den strävar även efter att integrera och etablera arbetssätt tillsammans med Samhällsutvecklingskontoret som innehar mark- och exploateringsansvaret (MEX). Samarbetet spelar stor roll för kommunens markutnyttjande och fortsatta goda samhällsutveckling.

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att ge Vingåkers kommuns förutsättningar för ett mer strategiskt och systematiskt arbete för att minska riskerna kring förorenad mark samt nå miljökvalitetsmålet Giffri miljö.

Denna handlingsplan tydliggör vilka prioriteringar som ska göras, ansvarsfördelning samt mål och strategi för arbetet med förorenade områden.

Disposition

I följande avsnitt redovisas en kort och generell bakgrund av arbetet med förorenade områden. Handlingsplanen övergår sedan till en nulägesbeskrivning där planen i större utsträckning förankras till Vingåkers kommun. Nulägesbeskrivningen omfattar förekomst av förorenad mark i Vingåker och vad som ska prioriteras. Arbetet med förorenad mark ska inte begränsa till tillsynsmyndigheten därför går det även att läsa om olika ansvar och roller i slutet av avsnittet.

Efter bakgrund och nulägesbeskrivning går handlingsplanen in på mål och strategier. Dokumentet avslutas med hänvisning till tillämpliga lagrum för förorenad mark.

Bakgrund

Förorenade områden

Förorenade områden kan exempelvis handla om lämningar från kemisk industri, träimpregnering, massa- och pappersindustri, varv, glasbruk, gruvhantering och kemtvättar. Till följd av tidigare verksamheter förekommer det förhöjda halter av vissa ämnen än vad som är naturligt för platsen.

De vanligaste föroreningarna är tungmetaller (bly, zink, koppar, krom mm.), oljeföroreningar och polyaromatiska kolväten (restprodukt från processindustri och förbränning). I vissa fall kan det även handla om PCB, kvicksilver och dioxin.

Dessa ämnen, som lämnats kvar i mark och sediment, utgör en risk för människors hälsa och miljö. Föroreningarna kan läcka ut till dricksvattentäkter (vår viktigaste resurs), sjöar och andra vattendrag där vattnet riskeras att konsumeras av både människor och djur.

Identifiering och riskklassning

Länsstyrelsen i Södermanland har identifierat och registrerat information om länets förorenade områden i en databas kallad EBH-stödet, där EBH står för Efterbehandling. EBH-stödet finns även tillgängligt som ett eget skikt i Vingåkers kommuns kartportal. I databasen finns information om misstänkt eller konstaterat förorenat område där varje objekt är tilldelat en risk- eller branschklass på en skala mellan 1 och 4.

Riskklass 1 innebär stor risk och riskklass 4 innebär liten risk för människors hälsa och miljön. Riskklassningen görs i sin tur utifrån 4 bedömningsgrunder; föroreningarnas farlighet, föroreningsnivån, spridningsförutsättningar och områdets känslighet och skyddsvärde.

Branschklassning innebär att det inte finns lika mycket information om objekten utan risk och åtgärd bedöms utifrån de mest förekommande föroreningarna för den specifika branschen som verksamheten tillhör.

Tillsynsarbetet i Vingåkers kommun

Länsstyrelsen i Södermanland har efter kommunbesök betonat kommunens ansvar i att arbeta med tillsyn av förorenade områden enligt miljöbalken. Miljökontoret i Vingåkers kommun har tidigare saknat både resurser och kunskap för att uppfylla tillsynskraven.

I dagsläget och historiskt sett har kommunen arbetat med förorenade områden genom händelsestyrd tillsyn, och dessutom i begränsad omfattning. Händelsestyrda tillsynsinsatser tillkommer exempelvis vid anmälningar om efterbehandling av förorenade områden i samband med exploateringsprojekt. Strukturer och arbetssätt för detta har däremot saknats i kommunen vilket förklarar dagens begränsade tillsynsarbete.

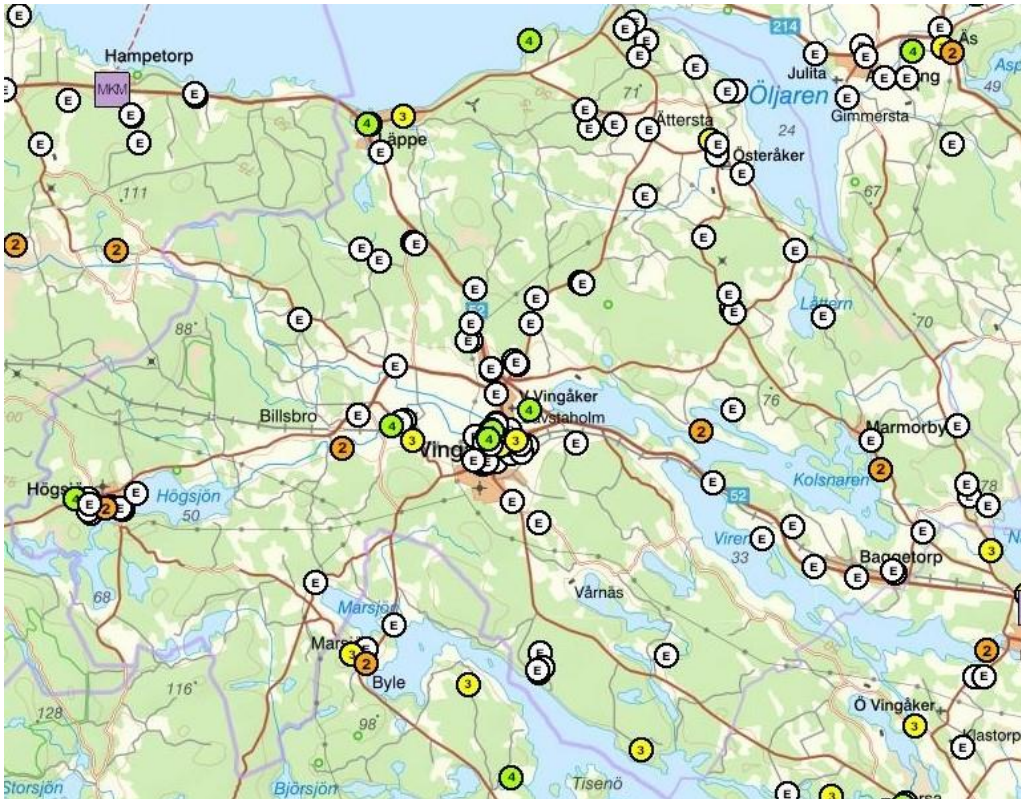
Det finns alltså ett behov av resurser, kompetensutveckling och ökat samarbete för med Samhällsutvecklingskontoret med MEX-ansvar för att miljökontorets arbete med tillsyn i Vingåkers kommun ska utvecklas till att bli mer strukturerad och systematisk.

Nulägesbeskrivning

Nulägesbeskrivningen redovisar de befintliga förutsättningar i form av antal objekt, ärendetyper, prioriteringsgrunder etcetera som påverkar hur Vingåkers kommun ska bedriva ett strukturerat tillsynsarbete med förorenade områden.

Förekomst av förorenade områden/Prioriterade förorenade områden i Vingåkers Kommun

I Vingåkers kommun finns det totalt 146 objekt som är potentiellt eller konstaterat förorenade objekt registrerade i EBH-stödet. Av dessa är 22 objekt inventerade och riskklassade av länsstyrelsen. Övriga objekt är enbart identifierade och branschklassade (risken bedöms generellt utifrån vilken typ av bransch verksamheten tillhör). Antalet prioriterade objekt (riskklass 1 och 2) i kommunen uppgår i nuläget till 6 objekt. Fler prioriterade objekt kan tillkomma när inventering av e-objekt påbörjad av som 124 objekt som ännu inte riskklassats.

Figur 1: Risk- och branschklassade områden i Vingåkers kommun. Teckenförklaring: röd 1 = riskklass 1, orange 2 = riskklass 2, gul 3 = riskklass 3, grön 4 = riskklass 4 och vitt E = objekt utan riskklass.

Tabell 1: Tabellen visar prioriterade objekt i Vingåkers kommun				
Verksamhet	Bransch	Riskklass	Primär förorening	Aktivitet
Högsjö Bruk	Järn-, stål och manufaktur	2	Tungmetaller	Förstudie
Skenäs Handelsträdgård	Plantskola	2	-	Förstudie
Centralföreningen, Vingåker	Magasin	2	Betningsmedel	Förstudie
Billsbro Kvarn		2	Betningsmedel	Förstudie
Ljungströms Konfektionsfabrik, CB Cleantvätt med flera	Textilindustri	2	Kemtvätt med lösningsmedel	Förstudie
Tjærtillverkning Brogetorp	Tillverkning av trätjära	2	-	Förstudie

Prioriteringsgrunder i tillsynsarbete

Det egeninitierade tillsynsarbetet ska styras mot de prioriterade objekten. Det är riskklass 1 och 2 som ska prioriteras i medan objekt i riskklass 3 och 4 kommer att fortsätta hanteras händelsestyrt.

Förutom prioritering utifrån riskklass ska även andra faktorer beaktas och vägas in i det egeninitierade tillsynsarbetet. Det har exempelvis kommit till miljökontorets kännedom att kommunen säljer tomter med e-klassning. Dessa behöver inventeras och utredas snarast. Även närhet till vattenskyddsområde och närhet till riskområde (exempelvis risk för översvämning eller jordskred) ska beaktas i prioriteringen. Vilka prioriteringsgrunder som är mest relevanta för Vingåkers kommun behöver dock fortsatt utredning.

Organisation och ansvar

Arbete med förorenade områden tenderar att försvåras av oklar bild av ansvar och roller. Det är först när ansvarsfrågan är utredd som tillsynsmyndigheten (miljökontoret) har möjlighet att kontrollera att lagstiftningen följs och kan arbeta mot verksamhetsutövaren genom kontroll, information och rådgivning.

Åtgärd och efterbehandling ska framför allt bekostas av den som bedrivit verksamhet som förorenat marken. Många förorenade områden kom dock till innan att den första miljöskyddslagen kom till (1969). Av den anledningen är det vanligt att det inte längre finns någon som kan hållas ansvarig och som ska bekosta åtgärderna. I dessa fall faller ansvaret på kommunen.

Kommunen ansvarar även över förorenade områden på kommunal mark. Då miljökontoret är tillsynsmyndighet behöver en annan förvaltning/avdelning stå som huvudman/juridisk person. Förslagsvis Samhällsutvecklingskontoret med MEX ansvar.

Åtgärderna kan vara kostsamma och kan vara svåra för kommunen att finansiera själva. Kommunen kan då söka bidra hos länsstyrelsen som i sin tur lämnar en ansökan till naturvårdsverket. Naturvårdsverkets uppgift är att samordna arbetet nationellt och fördela grundanslaget.

Mål för arbete med förorenad mark

För att arbetet med förorenade områden ska drivas så effektivt och ändamålsenligt som möjligt behöver tydliga mål finnas på plats. Kommunen utgår från de nationella och lokala målen.

Nationella mål

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Riksdagen har fastställt 16 miljö kvalitetsmål och arbetet med förorenade områden berör flera av dessa. I fokus står miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* som innebär:

”Att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället, ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.”

Det handlar alltså om att förorenade områden ska vara åtgärdade i så stor utsträckning att de inte längre utgör något hot mot människors hälsa eller miljön. Andra miljö kvalitetsmål som är relevanta för arbetet med förorenade områden är

God bebyggd miljö och *Grundvatten av god kvalitet*.

Lokala mål och kommunala avsikter

Medan miljö kvalitetsmålen är övergripande och långsiktiga har Vingåkers Kommun tagit fram mätbara lokala delmål.

Lokala mål:

- Kommunen ska identifiera, undersöka, efterbehandla, alternativt skydda områden för att minska spridningen av föroreningar från förorenade områden.
- Miljökontoret ska öka andelen egeninitierad tillsyn jämfört med nuläget.
- Kommunen ska vara aktiv när det gäller att ansöka om bidragsmedel och agera huvudman för utredningar och åtgärder.
- År 2030 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade (riskklass 1 och 2).
- Senast år 2035 är nedlagda deponier där kommunen är verksamhetsutövare utreda och åtgärdade.
- Senast år 2035 är områden som kan påverkas av översvämning eller skred kartlagda.

Strategi

För att arbeta aktivt mot att nå de nationella och lokala målen för förorenade områden behöver en strategi formuleras. Nedan listas arbetssätt och tillvägagångssätt som ska tillämpas och vem som ska utföra dem.

Kommunövergripande strategi

- Kommunens berörda förvaltningar ska upprätthålla och utveckla kompetens och/eller rekrytera för att ha kompetens inom förorenade områden.
- Information om förorenade områden ska ske mellan och inom berörda förvaltningar. Detta berör framförallt arbetet mellan miljökontoret och kommunens utnämnda mark- och exploateringsansvarig.
- Kommunen ska öka kunskapen om föroreningsituationen för objekt i riskklass 1 & 2.
- Kommunen ska prioritera arbetet med nedlagda deponier där kommunen är verksamhetsutövare.
- Kommunen ska genom tillsynen och den fysiska planeringen minimera effekter av översvämningar eller sked som berör prioriterade förorenade områden.

Miljökontoret som tillsynsmyndighet

- Miljökontoret utreder ansvarsfrågan för objekt med riskklass 1 & 2 när detta är oklart i ett ärende.
- Miljökontoret ska prioritera pågående verksamheter (riskklass 1 och 2), där tillsyn kan finansieras via tillsynstaxan.
- Miljökontoret prioriterar tillsyn av vissa branscher/föreningar som ligger inom skyddszon för vattentäkt och motsvarande.
- Miljökontoret ska hålla EBH-stödet uppdaterat.

Lagrum

- 10 kap. Miljöbalken - Förorenade områden.
- SFS 2007:667 Förordningen om allvarliga miljöskador
- SFS 2004: 100 Förordningen om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande
- SFS 1998:930 Förordningen om miljöriskområde